561

Notulen van de vergadering van de Ministerraad op 16 sept.1960
*'s Morgens te 10 uur aangevangen en 's middags voortgezet, Trêveszaal.

Aanwezig: De Minister-President De Quay en de Ministers Van Aartsen, Beerman, Cals (bij de punten 3 - 11 en 21a - 21d), Klompé, Korthals, De Pous, Van Rooy, Toxopeus, Visser en Zijlstra (afwezig zijn de Ministers Luns en Marijnen).

Voorts zijn aanwezig de Staatssecretarissen Bot (punten 12, 21b en 21d), Van Houten, Roolvink (punten 21a en 21b), Schmelzer (punten 21a en 21b), Scholten (punt 21c), Stijkel (punt 2e) en Veldkamp (punten 17, 21a en 21b).

Secretaris: J. Middelburg.

2. *Buitenlands beleid*
- - -
c. *Uitwisseling literatuur met Indonesië* (#Zie ook notulen 23/9/60, punt 2e.)
Minister *Klompé* deelt als Minister van Onderwijs en Wetenschappen a.i. mede, dat het gebruik was om stukken op cultureel terrein met Indonesië uit te wisselen. Nu de diplomatieke betrekkingen zijn verbroken, is Minister Cals voornemens alleen stukken naar de universiteiten te zenden. Staatssecretaris *Van Houten* zegt toe deze kwestie nog te zullen bekijken.
- - -

12. *EEG-project ter ontwikkeling van Zuid-Nieuw-Guinea (Koemberijstproject)* (Brief van de Staatssecretaris van Binnenlandse Zaken d.d. 1 september 1960, nr. 3205, met bijlagen.)
Minister *De Pous* wijst erop, dat omtrent dit voorstel geen overleg is gepleegd met zijn Departement. Er rijzen bij hem verschillende vragen, zoals de omvang van de financiële risico's voor de Nederlandse schatkist, de geringe positieve marge, de geschiktheid van de bevolking voor inschakeling bij deze rijstverbouw en de vraag of een tweede gewas mogelijk is, wat in Wageningen in Suriname nog steeds niet het geval blijkt te zijn.

Minister *Zijlstra* sluit zich aan bij het bezwaar van de minister De Pous, dat onvoldoende interdepartementaal overleg heeft plaats gehad. Er is een studie- en onderzoekscommissie geweest, waarover in de Ministerraad van 29 december 1958 een besluit is genomen. Toen heeft spreker uitdrukkelijk gewezen op de financiële risico's gezien de mogelijkheid, dat Nederland met een dure nasleep van het project blijft zitten. In dit opzicht is het Wageningenproject een schrikbeeld voor spreker. Ondanks het aanlokkelijke van het plan, dat van de kosten f. 47 mln. ten laste van het EEG-fonds komt, loopt Nederland belangrijke risico's. Het areaal wordt op 3700 ha gesteld, maar van Wageningen wordt gezegd, dat het bestaande areaal van 6000 ha te klein en daarom onrendabel is. Het project heeft ook de bedoeling de bevolkingsrijstverbouw op gang te brengen. Als men de bevolking echter in boerderijtjes zou willen onderbrengen, vraagt spreker zich af wat dit niet zal gaan kosten. Vervolgens komt hij op het punt, dat door financiering van dit project de EEG-pot voor Nederland vrijwel leeg is, zodat Suriname en de Antillen nauwelijks nog iets hieruit zouden kunnen krijgen. Met dit project zet men dus wel veel op één kaart. Om deze redenen betreurt spreker het, dat Financiën onvoldoende gelegenheid heeft gehad de voorstellen nog wat beter te bekijken, ook al zouden de financiële risico's pas na 1963 optreden.

Minister *Korthals* vestigt er eveneens de aandacht op, dat door financiering van dit project de EEG-pot vrijwel geheel moet worden aangesproken wat een politiek effect kan hebben, als Suriname en de Antillen niet hiervoor in aanmerking komen. Vertegenwoordigers van deze gebieden hebben zich eerder al kritisch erover uitgelaten, dat Nederland zoveel meer geld beschikbaar stelt voor Nieuw-Guinea dan voor de beide landen in Amerika.

Kenmerk: Ministerraad.
© NA, archief van de Ministerraad en onderradendoos 619
http://resources.huygens.knaw.nl/indonesischebetrekkingen1945-1969/Nederlands-indonesischeBetrekkingen1950-1963/Document/15978

Staatssecretaris *Bot* herinnert eraan, dat in 1958 een bedrag beschikbaar is gesteld voor de opstelling van een expertise-rapport door deskundige buitenstaanders. Het Instituut voor de Tropen, de Heidemaatschappij en de Nedeco hebben, mede aan de hand van een proefterrein, de mogelijkheden van dit project onderzocht. Hoewel de organiserende groep ook kritische leden telde, is men unaniem tot de conclusie gekomen, dat dit project wel degelijk levensvatbaar is. Volgens ramingen, die uiterst conservatief zijn, kan men aanvankelijk een deficit van f. 0,5 mln. per jaar verwachten, waartegenover een deviezenbesparing van f. 5 mln. staat. Dat men de Papoea meer vertrouwd kan maken met de rijstcultuur is ook voor de EEG als streekontwikkelingsprojekt belangrijk. Het project is zodanig opgesteld, dat het hiertoe de dubbele capaciteit kan krijgen. In het proefterrein heeft men met ziekten, met vogel- en rattenplagen te kampen gehad, zodat men zich een goed denkbeeld van de moeilijkheden heeft kunnen vormen. Spreker heeft vernomen, dat van meet af aan een ambtenaar van Financiën (de heer De Vries) bij deze zaak betrokken is geweest.

Minister *Zijlstra* merkt op, dat de onderhavige stukken slechts enkele dagen voor de behandeling in de Ministerraad zijn ontvangen en dat de zaak niet is behandeld in de coördinatiecommissie voor Nieuw-Guinea. Minister *De Pous* is ook van oordeel, dat dit eerst in de interdepartementale Commissie voor Nieuw-Guinea had moeten komen.

Minister *Toxopeus* wijst erop, dat een gedegen rapport is uitgebracht en dat het jammer zou zijn als men de datum van 1 oktober liet passeren om het project bij de EEG in te dienen. Bij de opstelling van het project heeft men zich ook aan de ervaringen bij Wageningen gespiegeld.

Staatssecretaris *Van Houten* merkt op, dat de EEG-pot nog anderhalf jaar zal lopen. Suriname heeft nog geen verzoek tot associatie aan de EEG ingediend, terwijl het met de aanvrage van de Antillen niet zo vlot. Men zal dan moeten oppassen, dat Nederland wat de uitkeringen uit deze pot betreft niet ernaast grijpt.

Minister *Toxopeus* wijst erop, dat financiering uit de EEG-pot betekent, dat voor de Nederlandse schatkist gedurende vijf jaar geen bijdragen voor dit project nodig zijn. Staatssecretaris *Bot* voegt hieraan toe, dat door het terugbrengen van de aanlooptijd het project al na drie jaar een opbrengst zal geven. Minister *Zijlstra* heeft begrepen, dat Nederland ook al eerder financieel kan worden aangesproken, als de kosten hoger zouden komen dan de raming. Spreker vindt een beslissing om de uitvoering van het project ter hand te nemen tamelijk lichtvaardig. Staatssecretaris *Bot* wijst erop, dat de betrokken functionarissen van de EEG het project kennen en in wezen al hiermede akkoord zijn gegaan.

Minister *Zijlstra* is bereid zich erbij neer te leggen, dat het project naar de EEG wordt gezonden. De *Raad* verklaart zich hiermede akkoord.

- - -

21. *Ingekomen stukken en mededelingen*

- - -

d. *De kwestie Nieuw-Guinea* (Zie notulen MR 9 september 1960, punt 19a.)

De *Minister-President* heeft contact gehad met het Tweede Kamerlid Andriessen, nadat diens schriftelijke vragen waren beantwoord. Spreker twijfelt eraan of het wenselijk is erop aan te sturen, dat van die kant een interpellatie wordt aangevraagd. Het ligt eerder op de weg van de oppositie eventueel een interpellatie te houden. Een ander mogelijkheid is, dat deze kwestie tegelijk aan de orde komt met de behandeling van de wijziging van de bewindsregeling Nieuw-Guinea. Ter voorbereiding van de behandeling van dit punt heeft spreker contact opgenomen met Staatssecretaris Van Houten, die materiaal omtrent de voorgeschiedenis heeft verzameld. Wat de kwestie zelf betreft meent spreker, dat als men dit scherp stelt de tegenstellingen, die men ziet, er nauwelijks zijn. Dit heeft dan vooral betrekking op het verleden; als men aan de toekomst denkt zijn tegenstellingen wel denkbaar. Er is in de eerste plaats de doelstelling om met verschillende maatregelen te bereiken, dat de autochtone bevolking op zo kort mogelijke termijn zichzelf kan

besturen. Daarbij kan men denken aan het Tienjarenplan, de Nieuw-Guinearaad, onderwijsmaatregelen, het Papoeabataljon enz. Ten aanzien van het buitenlandse beleid is er echter de zorg, dat niet de tijd wordt gelaten om dit doel te bereiken. Vandaar het overleg in het internationale vlak (Secretaris-Generaal van VN enz.). Men heeft dus naar verschillende vormen gezocht. Reeds ten tijde van de Nieuw-Guineaconferentie in 1950 heeft men al aandacht aan het opdragen van de souvereiniteit aan de Nederlands-Indonesische Unie besteed, dus een vorm van condominium. Bij zijn contact met de pers heeft spreker drie landen genoemd, maar in de vorm, dat het zeker is, dat noch Amerika, noch India, noch Australië bereid zal zijn op zichzelf hierbij betrokken te worden. Terecht heeft Minister Luns in het telegram aan enkele posten in het buitenland gesteld, dat een zekere internationalisering niet op principiële bezwaren zal stuiten, maar dat de praktische uitvoering tot heden onmogelijk is gebleken. Het zou echter mogelijk zijn, dat daarvoor nu wel een vorm gevonden kan worden. In zijn persconferentie heeft Minister Luns gesteld, dat hij voornemens was met Hammerskjöld en anderen, die hij in New York zou ontmoeten, indringend dit vraagstuk te bespreken. Als men zegt, dat men een stap zal ondernemen, kan dit ook betekenen, dat men dergelijke besprekingen voert. Zoals reeds in het antwoord aan Andriessen is gesteld, heeft spreker deze bewoordingen gebruikt, waarvan echter gebleken is, dat zij gemakkelijk tot een verkeerde uitleg kunnen leiden. Een complicatie is, dat deze zaken in de Ministerraad wel incidenteel zijn besproken, maar daarbij over dit complex niet een duidelijke beslissing was genomen.

Minister *Toxopeus* merkt op, dat over het complex in het Parlement gesproken moet worden; dit kan in de Eerste Kamer als op 27 september de begroting voor 1960 aan de orde komt (waarbij men ook met de Minister-President zou willen discussiëren). Het lijkt spreker echter beter, dat de bespreking in de Tweede Kamer plaats heeft, wat zou kunnen bij een afzonderlijke interpellatie of bij de behandeling van de wijziging van de bewindsregeling, die ten doel heeft te komen tot de instelling van de Nieuw-Guinearaad. Spreker meent, dat ook Binnenlandse Zaken betrokken moet worden bij de preparering van de behandeling van dit punt. Het moet ook zo zijn, dat er geen verschillen zijn in de gebruikte terminologie. Spreker geeft voorkeur aan behandeling in de Tweede Kamer, omdat daarin meer steun van de fracties is te verwachten en ter voorkoming van de mogelijkheid, dat de Eerste Kamer nog weer een "succesje" probeert te behalen. Men krijgt wel eens de indruk, dat de Eerste Kamer in deze tijd voor Tweede Kamer wil spelen.

Staatssecretaris *Bot* merkt op, dat men aan het vraagstuk Nieuw-Guinea drie kanten kan zien, n.l. het Nederlandse aspect, de overzeese kant en het internationale vlak. Op het nationale vlak is de kwestie in beweging, maar in Nieuw-Guinea zelf is het rustig. Als reeds donderdag het punt in de Tweede Kamer aan de orde zou komen, zal de aanval zich niet beperken tot de uitlatingen van de Minister-President, maar zich ook richten op de reis van het vliegkampschip Karel Doorman. Van verschillende kanten zal men de Regering waarschuwen tegen militaire avonturen, maar daarbij zal duidelijk gemaakt moeten worden, dat het zenden van de Karel Doorman juist de bedoeling heeft gehad verassingen van Indonesische kant te voorkomen. Aangezien over de wezenlijke doeleinden van Nieuw-Guinea met de Partij van de Arbeid geen tegenstellingen bestaan, zal men nog moeten bekijken wat bij een debat positief eruit gehaald kan worden, aangezien dat van belang kan zijn om Minister Luns bij zijn activiteiten in New York te steunen.

Minister *Visser* herinnert eraan, dat bij de vlagvertoonbezoeken van de Karel Doorman het aspect van het buitenlandse beleid op de voorgrond staat. Spreker stelt daarom voor, dat Staatssecretaris Van Houten de behandeling hiervan voorbereidt.

Staatssecretaris *Van Houten* acht het voor de positie van Minister Luns in New York van belang bij de verdere uitlatingen van Regeringszijde niet het idee te geven, dat toch nieuwe gedachten leven, bijv. dat Nederland voornemens zou zijn het probleem Nieuw-Guinea in de VN op tafel te leggen. Dit geldt èn voor de gedachte van een trustschap èn voor suggesties, dat Nederland zou aanbieden, dat de VN een missie naar Nieuw-Guinea zou zenden. Wat de reis van

de Karel Doorman betreft heeft spreker de indruk, dat de wrevel in Japan over de afzegging van het bezoek van het vliegkampschip zich tegen Indonesië richt, wat o.a. is gebleken uit mededelingen van de Franse Ambassadeur in Japan. Voorts heeft de Braziliaanse Regering verzocht het vlagvertoonbezoek niet officieus maar officieel te doen zijn.

Minister *Klompé* wijst op de moeilijkheid, dat van de stappen, die Minister Luns bij de Secretaris-Generaal van de VN (reeds tijdens het laatste Kabinet-Drees) heeft gedaan, nooit mededelingen zijn gedaan, met uitzondering van de Commissie voor Buitenlandse Zaken, waar Dr. Bruins Slot toen hierover moeilijkheden heeft gemaakt. Bij de discussies in het Parlement zal men op dit punt dus voorzichtig moeten zijn. Spreekster informeert bij Staatssecretaris Van Houten of Japan dan wel Nederland het eerste gevraagd heeft een vlootbezoek aan Japan te brengen. Staatssecretaris *Van Houten* antwoordt, dat Japan al sedert een jaar op vlootbezoek had aangedrongen, maar dat men bij het antwoord, dat ons vliegkampschip zou komen, dit blijkbaar over het hoofd heeft gezien.

De *Minister-President* komt vervolgens nog op het verschil tussen het geven van inlichtingen over de achtergrond (background information) en van niet-publiceerbare informaties (off the record). Spreker meent, dat het niet verstandig is zich erop te beroepen, dat zijn gesprek met een groepje journalisten off the record had moeten zijn, maar hij zou willen zeggen, dat het onjuist is geweest zich in die omstandigheden zo te uiten. Wat de verschillen betreft acht spreker deze niet groot tot het moment waarop wij nu leven. Hij ziet alleen verschil in verwachtingen omtrent de begaanbare wegen en mogelijkheden en misschien over de risico's die Nederland loopt.

Minister *Zijlstra* noemt twee mogelijkheden, n.l. a) men gaat ervan uit, dat Nederland het bij de uitvoering van zijn taak in Nieuw-Guinea goed eraf brengt en b) Nederland is ten aanzien van Nieuw-Guinea in een vrijwel hopeloze, geïsoleerde positie gekomen. Spreker heeft de indruk, dat dit laatste in toenemende mate het standpunt bij de bevolking van ons land is geworden. Een bijzonder accent heeft dit gekregen in het opmerkelijke artikel van Prof. Duynstee in De Tijd. Daarin komt hij tot de conclusie, dat men hoe dan ook een oplossing moet zoeken, aangezien het anders betekent, dat men de Papoea's op Nieuw-Guinea tot universeel erfgenaam van de vijandschap van Indonesië maakt. Aangaande het Kamerdebat acht spreker de beste manier, dat de Minister-President zo nauwkeurig mogelijk meedeelt, wat hij tegen de journalisten heeft gezegd om vervolgens duidelijk te maken, dat dit geen wezenlijke wijziging in het beleid der Regering inhield.

Staatssecretaris *Van Houten* waarschuwt ertegen te veel de indruk te wekken, dat Minister *Luns* met concrete punten voor een oplossing uit New York zal terugkeren. Men zal ook niet door elkaar moeten halen een debat over de toekomst van Nieuw-Guinea en de doeleinden die in de komende weken moeten worden bereikt.

De *Minister-President* concludeert, dat het wenselijk is, dat in de Tweede Kamer een debat over het onderhavige probleem wordt gehouden. Bij de voorbereiding hiervan zal niet alleen Buitenlandse Zaken maar ook Binnenlandse Zaken worden betrokken. De *Raad* verklaart zich hiermede akkoord.

- - -